

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 5 . MAJ 1959
14. ARGANG

UDGIVET AF
KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND

Carl B. Christiansen & Co.

Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberondel-
ler til alle formål.

REOFON

KONGELYSVEJ 21
GENTOFTE

FABRIKEN „BØJCO“

Vibeholmsvej 17-19 Glostrup

E. HJELM-HANSEN

MØBELFORRETNING
Nørregade 32
KØGE

KØGE MEJERI

MAGNUS LARSEN

Dyrlundsvej 10 Køge

ALBERT NILAUSEN

Københavnsvej 19
Køge

FISKEHUSET

KØGE

HERLUF STÆHR

Brogade 7 Køge

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Kasernen, Fredericia.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Bankfuldmægtig Olav Holst, Søgårdsvej 26 A, Gentofte.

Seminarirektor, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffs-lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Læge Børge Næsted, Læssøegade 141, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Rådhusstræde 2, Randers.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

FORSIDEN:

I det skønne majvejr kastede 4.-maj-lysene deres skær på søens overflade i hovedstadens hjerte.

Nummer 5
Maj 1959
14. Årgang

Pigtraad

Redaktion:
Slagelsegade 9²
Telefon Øbro 8537
København Ø.

Danske koncentrationslejrfangers blad

*

Organ for Kammeraternes Hjælpefond

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. - (kontortid 10-15) Minerva 1336. Kontoret er lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark. (Medlem af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30-18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD:

	Side
K. H. har ikke svigtet	83
Minister Ditleff	85
Der forhandles	85
Møgelkær 21.-27. april	87
Belønnet af skæbnen	91
Nazi-officerer tvang konerne til at skyde deres mænd	93
50 km landevej oplyst	95
Dagbogsblade	95
DACHAU-KLUBBEN	97
GESTAPOFANGERNE	99

Kammeraternes Hjælpefond

har ikke svigtet de skadelidte

Bestyrelsesmøde i fonden. Mange vigtige sager til behandling

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond holdt lørdag den 2. maj halvårligt bestyrelsesmøde i Admiral Gjeddes gård, St. Kannikestræde 10. 12 medlemmer havde givet møde.

Formanden, konsul Kaj V. Dahl, indledte med at byde velkommen, specielt til bankfuldmægtig Olav Holst, tidligere Dachau og Neuen-gamme. Olav Holst deltog for første gang i bestyrelsens møde. Formanden rettede derefter en tak til fabrikant Poul Møller, Skive, for den tid, han også udadtil havde deltaget i fondens ledelse. Poul Møller udtrådte efter eget ønske.

Formanden kom derefter ind på planerne om ferierejserne, som flere af bestyrelsens medlemmer fandt lå udenfor fondens fundats.

Men, fortsatte formanden, den tanke, der ligger bag, har vakt lydhørhed i vide kredse i en sådan grad, at offerviljen fra alle sider har oversteget selv de dristigste forventninger. Det synes, som om begge rejser vil kunne gennemføres uden mindste angreb på fondens kasse.

Forretningsudvalget har holdt et bevæget møde i Fredericia, fortrinsvis på rejsespørgsmålet, og jeg vil mene, at det allerede nu må fastslås, at disse rejser ikke kan påregne at blive et fast institut indenfor Kammeraternes Hjælpefonds hjælpearbejde, uanset hvor stor succes de projekterede ture bliver.

Hjælpen, der er ydet.

I fondens levetid har vi behandlet ialt 1408 sager, ydet 66 studielegater, 1 studielån, 152 invalidelegater, be-

handlet 871 hjælpeandragender, hvoraf 212 er afslået, 33 henvist til Frihedsfonden og 7 til ulykkesforsikringsdirektoratet. Vi har ydet 66 almindelige lån.

I kammeratskabshjælp er udbetalt 240.121 kr., i julehjælp og lignende 32.947 kr., invalidelegater 131.696 kr., studielegater 48.578 kr., Bernadotteværelser 30.000 kr. Til ferieordninger på Kegnæs er ydet 9.601 kr. På studielån resterer 4.875 kr. og på almindelige lån 47.357 kr.

De indgåede kontingenter indtil 31. december 1958 beløber sig til 197.809 kr. K. H.s mærkater har indbragt 8.112 kr., Bernadottemærkaterne 3.487 kr.

Forventningerne til fonden er ikke taget af.

Formanden rettede en særlig tak til fondens kasserer, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, der gennem alle årene havde ydet os gratis lys og forplejning til vore møder. Hans gavmildhed havde hidtil været uomtalt.

Efter en tak til Fosmark og Kornbeck for deres arbejde, hver på sit felt, sluttede formanden med at sige:

Jeg takker jer alle for året, der er gået, og for den del af det nye år, vi foreløbig har bag os. De forventninger, man stiller til os, til Kammeraternes Hjælpefond, er ikke blevet mindre med årene, og jeg tror, vi har lov til at sige: Vi har ikke svigtet.

Kassereren, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, fremlagde en regnskabsoversigt, der tegnede et ret gunstigt billede af fondens finanser.

Carl Rønneberg

Civilingeniør M. ING. F.
Jægersborg Alle 233
Gentofte

RESTAURANT Z O O

Fiskenetfabriken
„DANMARK“
Helsingør

Aktieselskabet
C. STÜRUP & CO.s EFTF.
Træløst og bygningsartikler
Helsingør

Aktieselskabet
HILLERØD LANDBOBANK

N. S. SVENDSEN & SØN
v/ H. SKOUBOE SVENDSEN
Hillerød

POVL CHRISTIANSEN'S
Tømmerhandel
Hillerød

**BANKEN FOR
FREDERIKSVÆRK OG OMEGN**
Aktieselskab

FARVEKÆLDEREN
Telf. Rosa 4047
Jernbanegade 1 Roskilde

H. P. NIELSEN
Isenkram
Telf. 388 ROSKILDE Telf. 388

VERDENSREJSEBUREAUET WAGONS-LITS // COOK

— OVER ALLE GRÆNSER —

VESTERBROGADE 1 - KØBENHAVN V - TLF. MI 69 69 & MI 2747
FILIAL: HOTEL d'ANGLETERRE - TELEFON BYEN 3763
KONTOR I ARHUS: RYESGADE 20 - TELEFON 3 06 66

PIRELLI

NORDISK PIRELLI AKTIESELSKAB
VODROFFSLUND 7 KØBENHAVN V

SCANDINAVIAN-AMERICAN NYLON-HOSIERY A/S
NÆRUM

BYENS KLICHEANSTALT
FREDERIKSSUNDSVEJ 269 — BRØNSHØJ

REPRODUKTIONSANSTALTEN NOVA
VESTERPORT — KØBENHAVN V

A J V A A/S
SYDMARKEN 22-26 — SØBORG

JOHS. JØRGENSEN
CIVILINGENIØR F. R. I.
BJERREGÅRDSVEJ 16 KØBENHAVN-VALBY

KAAS & SØRENSEN
HELSEINGØR

ROSKILDE KONTANTFORRETNING A/S

Redaktøren af „Pigtråd“, overlærer Johs. Fosmark, omtalte i sin beretning om bladforholdene redaktionsudvalgets arbejde. Det var et udtryk for team-work. Han var glad for, at der i det forløbne år var blevet flere sider til rådighed til stoffet. Der var gjort flere forsøg på at skaffe mere norsk stof, men kontakterne havde hidtil ofte været seje i reaktionerne. Han meddelte, at bladet i fremtiden ville udkomme den 20. i måneden, da dette tidspunkt var at foretrække fremfor som tidl. den 25.

Bladets forretningsfører, arkitekt Henning Kornbeck, omtalte det gnidningsløse samarbejde omkring bladet.

Feriehjemmet benyttes stærkt.

Om arbejdet med fondens feriehus på Kegnæs sagde Kornbeck: Feriehjemmet har ikke stået ledigt een eneste dag. Det har været besøgt af familier med og uden børn siden maj 1958, og fra sept. til sept. har hr. og fru Holgersen boet i huset, der slet ikke er til at kende. Huset er nu i tip-top stand, og de første gæster flytter forøvrigt ind om et par dage.

Fosmark aflagde beretning om udvalgsarbejdet til fordel for oprettelse af et institut for videnskabelig forskning af besættelsestidens historie.

Initiativet for at få dr. Hæstrup knyttet til Aarhus universitet havde mødt sympati overalt, og der var grund til at være optimistisk i bedømmelsen af mulighederne for at få sagen ført igennem til en heldig løsning.

Håndslag til Norge.

Endvidere aflagde Fosmark beretning om kontaktarbejdet med nordmændene for at skabe et værdigt monument for minister Niels Chr. Ditleff. Monumentet agtes rejst på en fremtrædende plads. Bestyrelsen gik ind for forslaget om at være med i arbejdet.

Kornbeck aflagde beretning om arbejdet for rejserne for skadelidte. Begge rejser vil ialt koste 27.000 kr. Der var rettet opfordring til medlemmerne om at yde ekstrakontingent til formålet, og ca. 60 % havde efterkommet opfordringen.

Spørgsmålet om rejserne affødte en debat.

Erstatningskravet til Tyskland blev udførligt belyst af erstatningsudvalgets formand, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen ved et forretningsudvalgsmøde, der blev holdt før bestyrelsesmødet, og situationen blev kort belyst ved bestyrelsens møde.

Der rejses et monument for manden bag de hvide busser

En appel til dansk-norsk indsats

Vore norske fangekammerater har besluttet at rejse et mindesmærke for den norske diplomat, minister Niels Chr. Ditleff, der omkom ved en tragisk bilulykke i Oslo den 18. juni 1956.

Monumentet skal rejses i taknemlighed overfor den indsats, Ditleff gjorde for at redde norske og danske fanger ud af Tyskland, inden krigens ragnarok rullede hen over de tyske koncentrationslejre.

Det er kendt for alle, at greve Folke Bernadotte i krigens sidste dage med stort personligt mod rejste til Tyskland og ved personlige forhandlinger med den øverste ledelse opnåede tilslutning til at evakuere samtlige danske og norske fanger, omkring 12.000 ialt.

Var evakueringen ikke sket, var givetvis mange omkommet, ja, i enkelte lejre blev samtlige fanger aflevet, et enkelt sted levende brændt i fangebarakkerne.

Vi har på forskellig måde vist vor taknemlighed overfor Folke Bernadotte, og det danske mindesmærke, der rejses i Krusaa, er et synligt udtryk herfor.

Mindre kendt af de mange er imidlertid det forhold, at der gennem en årrække var foretaget et målbevidst forarbejde, der stillede klart imod evakueringen, som altså lykkedes.

Førstemanden i dette målbevidste arbejde var minister Niels Chr. Ditleff.

Det er derfor forståeligt, at vore norske fangekammerater vil vise deres taknemlighed, og det bør være ligeså selvfølgelig, at danske fangekammerater siger, at der her er en naturlig lejlighed til at gøre en dansk-norsk indsats. Altså vi vil hjælpe nordmændene.

Det drejer sig i penge om godt 10.000 kr., hvor vi har sat os som mål at yde de 2.500 kr.

Beløbene bedes sendt til Kammeraternes Hjælpefond, St. Kannikestræde 10, K. Giro 780. Husk at skrive: Ditleff på talonen.

På Kammeraternes Hjælpefonds vegne.

Kaj V. Dahl, Horsens.

Der forhandles om erstatningerne

To-sidede overenskomster kan være farlige

Situationen omkring erstatningskravet til Tyskland kendetegnes ved, at man er inde i forhandlinger. Såvel Norge som Danmark har optaget de direkte forhandlinger, ligeledes forhandler Frankrig, men på en lidt anden basis end de to andre lande.

Der ligger også i dette, at man er i færd med at indsamle materiale til belysning af de spørgsmål, der rejses under forhandlingerne.

Det synes at ligge fast, at Holland vil modtage en erstatning på 125 millioner D-mark, men der er i beløbet indeholdt en del andre ting end rene erstatningsbeløb til ex-fangerne. Deraf følger igen, at man ikke kan bruge beløbet som sammenligning for andre landes muligheder.

Der er fra Norge udtrykt ængstelse for to-sidede forhandlinger. Bekymringerne begrundes med, at Tyskland jo ønsker at slippe så billigt som muligt. Skulle et land under forhandlingerne affinde sig med et meget ringe beløb, kan man med nogen grund befrygte, at en sådan aftale fra tysk side ville blive stillet op som normgivende.

Hertil er dog at sige, at man fra de forhandlende landes side allerede er opmærksom på den fare, der kan ligge i to-sidede drøftelser. Hertil må dog føjes, at forholdene har været forskellige fra land til land, og at man derfor vanskeligt kan finde frem til generelle synspunkter.

Endelig kan en fornuftig to-sidet aftale jo da også tjene som løftestang for antagelige ordninger i andre lande.

Fra tysk side synes man stærkt bundet til principperne i Bundesentschädigungsgesetz samt til det samlede beløb, som finansministeriet har stillet til rådighed.

De to ting, der forener sig, og som lader en ordening være i sigte er, at flere lande presser på, samt at man fra tysk side er interesseret i at opnå en ordening.

CENTRALTRYKKERIET VORDINGBORG
NORDISK KAMFABRIK VORDINGBORG
A/S ROSKILDE TRIKOTAGEFABRIK Asylgade 34 Roskilde
HEDEGAARDENE OG OMEGNS BRUGSFØRENING ROSKILDE
WANDEL-PETERSEN ROSKILDE
SØNDERBY BRYGGERI MØNS MOSTERI Sønderby pr. Borre
S. V. CLAUSEN Landbrugsmaskiner Præstø
BAAGØE & RIBER SVENDBORG
POUL THINGGAARD A/S SVENDBORG
J. FOLDAGER LARSEN SVENDBORG
SVENDBORG FINGARVERI v/ SVEND WEIMANN

SPAREKASSEN FOR VORDINGBORG, PRÆSTØ OG OMEGN VORDINGBORG	
AKTIESELSKABET LANDBRUGS- OG HANDELSBANKEN I VORDINGBORG	
AKTIESELSKABET BANKEN FOR VORDINGBORG OG OMEGN	
C. J. BORELLA-HANSEN AUT. INSTALLATØR	ALGADE 32 VORDINGBORG
VORDINGBORG TRÆLASHANDEL A/S	
H. KLARSKOV JEPPESEN STATSAUTORISERET REVISOR	ALGADE 34 VORDINGBORG
VORDINGBORG MASKINFORRETNING ALEX PEDERSEN	
PALUDANS PLANTESKOLE A/S KLARSKOV	
STUBBEKØBING-BOGØ SPAREKASSE	
A/S L. LANGE & CO SVENDBORG JERNSTØBERI	
PETERSEN & JENSEN A/S SVENDBORG	
AAGE FRIIS SVENDBORG	FREDERIK NIELSENS EFTF. NYBORG

MØGELKÆR

21.-27. april 1945

Hjemtransporterne fra de tyske k-z-lejre til Sverige foregik med mellemlandning i Danmark.

De fleste „mellemlandede“ i Frøslev, men en del kom nogle dage til Møgelkær ved Horsens, hvor der for en kortere tid opstod en yderst særpræget k-z-lejr på dansk grund.

Bibliotekar O. I. Leth fortæller om Møgelkær-dagene — og alle ex-fanger vil få sig en munter oplevelse.

Møgelkær ved Horsens måtte under de sidste dage af okkupationen give husrum for danske koncentrationslejr-fanger, der var på vej til friheden i Sverige. Artikelforfatteren beretter om det egenartede liv, der udfoldede sig, præget som det var af opløsningstendenserne i Gestapos rækker.

Når det er faldet mig ind at skrive om Møgelkær, er grunden den, at denne „koncentrationslejr“ var en stærk modsætning til dem, vi tidligere havde erfaringer fra. Måske vil det følgende vække flere minder hos kammerater fra stedet, for jeg så kun en ringe part af de bemærkelsesværdige begivenheder.

I Kolding, hvor „De hvide Busser“ havde fået en stormende, rørende og gavmild velkomst, førte vi vor svenske chauffør ad den lige Vejlevej. Resten af kolonnen kørte mod Fredericia og tog over Hejse kro ad Vejle til. Følgelig kom vi hurtigere til Vejle, men her var tyskerne på færde og forbød standsning i byen, så vi fortsatte og gjorde holdt ved Bredal kro. Vi holdt højtidelig flaghejsning

på mejeriet, fyldte kroens postkasse med prospektkort til vore pårørende og havde det herligt med kaffe, øl og mælk, til de øvrige busser sluttede sig til os, og turen fortsattes mod Horsens, i hvis sydlige forstad vi tog vejen ud i Bjerre herred.

Møgelkær, tæt ved Skjolde, havde været en slags landbrugsskole og havde plads til ca. 30 elever i 2 sengs kamre. Men håndværkere fra Horsens var i gang med at indrette den til 200 gæster. Håndværkerne troede imidlertid, at gården skulle huse tyske flygtninge, og arbejdet blev udført med henblik herpå. Køjer var nok opsat i et par belægningsstuer, men der var ingen glas i vinduerne eller døre i døråbningerne. På toiletterne var der håndvaske og wc kum-

mer, men rørledningerne manglede o. s. v. Det kunne være godt nok til de ubudne gæster.

Da vi ankom, ca. 2400 nordmænd og danskere, blev det hele kaos. Kragh og jeg, som havde fulgtes og holdt sammen fra afgang fra Vestre fængsel, beslaglagde et af kamrene, og formedelst et par cigaretter fik vi madrasser og tæpper af tyskerne, nogle oldenborgske landeværns-mænd, som forskræmt listede om ved denne umådelige invasion af fjender.

DKB damerne, som havde påtaget sig forplejningen, havde hverken materiel eller madvarer til så mange. En kolonne med 4 mands front cirklede umådeligt langsomt rundt på den store gårdsplads. Det meste af eftermiddagen gik med at komme to gange rundt og først få udleveret spise-grejer og dernæst første ret, havregrød så vidt jeg husker. Så opgav min kammerat og jeg eftermaden og gik til vort kammer, hvor vi i op-pakningen havde rigelige forsyninger af brød, smør, konserver m. m. fra Røde Kors-pakkerne fra Neuengamme.

Idyllen fik en brat afbrydelse.

Idyllen blev brat afbrudt, og vi blev hældt ud af kammeret, som skulle bruges til forstærkninger til vagtmandskabet. Så flyttede vi vore madrasser og tæpper op på en af de ufærdige belægningsstuer og tog køjer nær døren.

Lidt senere viste Aksel Larsen med et følge af meningsfæller sig i døren, og han sagde: „Vi-må-have-lejren-organiseret. Jeg-foreslår-H (en lille vanfør norsk kommunist) -til-stueformand - hvis-ingen-stemmer-imod-er-han-valgt.“ Med nogle ækle, svedne grin, som jeg aldrig glemmer, forsvandt han og følget. Nå, lejrens organisation gik nu ikke helt efter Aksel Larsens hoved, men den lille nordmand slap vi ikke for som stueformand. Ham fik Kragh og jeg snart på nakken, da vi for det første protesterede mod formen for valget, og dernæst fordi vi havde madrasser og tæpper og de andre på stuen ingen endnu. Han misbilligede højlydt, at vi selv havde „organiseret“ dem og tilmed fra tyskerne, hvilket vi fandt

ODENSE
SEGLMÆRKEFABRIK A/S

Heriettevej 3
Odense

Syddyenske Landmænds
Smørexportforening
ODENSE

AXEL GRAM H. D.

Revisionsfirma
Fisketorvet 2
Odense

SVEN LASSEN

Reklamebureau
Gråbrødreplads 4 Odense

FORSIKRINGSSÆLSKABET
GORM

Fyns stifts
Grundejer- og færdselsforsikring

FRED. FUHRMANN

Bogbinderi
Odense

STEFAN

Cykler & knallerter
Autoudlejning
Sct. Jørgensgade 36 Odense

N. P. HANSEN & CO

ODENSE

J. HANSEN & SØN

Vognmænd
Henrietteslyst Odense

BRDR. LARSEN A/S

Lerchesgade 1 Odense

FYNS TIDENDE

KONSUMMÆLK-

MEJERIERNE

ODENSE

Maskinfabriken S I O

ODENSE

ODENSE MARCIPANFABRIK

AKTIESELSKAB

DANSK MØBELPLADE- & FINERFABRIK A/S

ODENSE

R. BØG JØRGENSENS MASKINFABRIK

FREDERIKSGADE 40 — ODENSE

CARL HANSEN & SØN
MØBELFABRIK

KOCHSGADE 97

ODENSE

SKJØDT & BOISEN

SKIBHUSVEJ 70 — ODENSE

meget urimeligt. Hvor skulle man ellers „organisere“ fra — da ikke fra kammeraterne. Han var for øvrigt den eneste ubehagelige kammerat, vi traf på Møgelkær.

Men der skete meget endnu inden sengetid. Det første var, at vi for anden gang blev smidt ud af vore køjer, dem skulle det blandt fangerne udtagne køkkenpersonale have. Vi blev henvist til 5. sal i hver sin lade helt oppe under tagrygningen. Vi deponerede vor bagage i et af de ubrugelige toiletrum og gik ud for at inspicere vore nye kvarterer. Disse var ikke meget tillokkende. Der var kun halm, og vi havde vore pæne blå holmensbukser og stortrøjer fra Dachau på, så vi ville komme til at se forfærdelige ud, og så skulle vi tilmed ikke være sammen. Nej, så ville vi hellere sove på vore madrasser på gulvet i toiletrummet.

Madrasser og tæpper var forsvundet

Da vi kom tilbage hertil, var vore madrasser forsvundet, og yderligere protesterede vor „ven“ H. kraftigt og erklærede: „Her sover ingen i natt“. Det tog vi nu ikke så højtideligt og gik på jagt efter nye madrasser. Denne gang sparede vi vore cigaretter, for i en ubelagt lade fandt vi en betjent fra statsfængslet i Horsens, som lige var ankommet med en lastbil fuld af madrasser. Hvis vi ville læsse dem af for ham, måtte vi tage en hver. Det var snart gjort. Men da vi med dem kom tilbage til vort toiletrum, var også tæpperne forsvundet. Dem tog det nu ikke lang tid at få erstattet. Vi fandt vor ny-erhvervede ven, fængselsbetjenten, som af et andet depot udleverede os det ønskede. Så kunne vi endelig gå til ro. Det vil sige, ro blev der sent, for efterhånden fyldtes værelset, og der, hvor „ingen sov i natt“, blev vi til sidst en halv snes beboere.

Næste dag gik forplejningen straks bedre takket være flere Horsens-damer og personale og køkkenmateriel fra statsfængslet. Vejret var strålende, og vi begyndte at se os om. Der var en gård og have. En dejlig, grøn eng fik vi adgang til, og den tyske kommandant kom med en fodbold, som vi kunne more os med.

Nogle gik til den nærliggende lille bøgeskov, som stod dejlig nyudsprungen. Der havde de stævnemøder med deres koner (kortene fra Breddal) og drøftede bl. a., om de skulle stikke af eller blive.

Forsvandt i arbejdstøj på en lastbil

Stikke af var ikke svært. Den første forsvandt kort efter ankomsten. Han lånte noget arbejdstøj af håndværkerne, satte sig op på deres lastbil og kørte til Horsens med dem. På engen så jeg nu en fange tage et brædt på skulderen og gå over eng og mark til vejen. Her ventede en kvinde med en ekstra cykel; han smed brættet, og de kørte bort sammen. Nordmændene forsvandt i stort tal — ikke for at rejse til Norge, men for at gå på kro eller tage til byen.

Komme ind i lejren kunne også lade sig gøre. Blandt de mange nysgerrige, som færdedes på vejen uden for Møgelkær, var også en ung premierløjtnants frue fra Sønderborg, som var kommen for at se til sin mand. Hun blev afvist af portvagten og klagede sin nød gennem havegærdet. Kragh skaffede et DKB armbind. Mens nogle af os underholdt vagten i haven, hjalp andre hende gennem tjørnehækken, og forsynet med armbindet kunne hun tage fast ophold i lejren.

Forbindelsen med omverdenen fungerede også udmærket. Jeg fik f. eks. i Horsens købt en ordentlig lomme-kniv til erstatning for den, jeg på transport til Dachau havde været godtroende nok til at aflevere. Mine breve lagde jeg i tyskernes postkasse uden frimærker, men påtegnet krigsfangepost, så de gik glat igennem, når landposten tømte kassen.

Indkvarteringen bedredes også. Det udtagne køkkenpersonale tog sig det for let med at møde kl. 5 om morgenen. De blev kasserede og måtte forlade køjerne. Da der blev kaldt på frivillige, meldte Kragh og jeg os og rykkede ind i vore gamle køjer. Jeg arbejdede som „kold jomfru“ under Götterups ledelse. I den afdeling smurte vi daglig 12—14.000 stk. smørrebrød med og uden pålæg. Min

sidemand ved bordet var en norsk præst fra Bergenkanten.

Al den gode mad bragte desværre skår i idyllen, idet der udbrød en forrygende epidemi af „Scheisserel“, så det blev nødvendigt i hast at grave lange latrinrender i vor ellers så dejlige eng. Da denne epidemi også ramte vor rare Hauptmann, fik idyllen sit næste skår, idet hans efterfølger blev en gestapomand af værste type. „Hajgabet“ var mit private navn til ham. Nu skulle der orden i sagerne.

Vagtmandskabet, de gamle oldenborgere, som var grædefærdige over alle de ulykker, Hitler havde bragt over deres land, og som gik og kom i tanker om, at Oldenburg jo egentlig var gammelt dansk land, blev loppet op, og der kom mere system i vagttjeneste. Det næste, „Hajgabet“ måtte have ordnet, var at få tal på bestanden af fanger, for transport-listerne var gået i fisk i Krusaa, hvor busserne noget tilfældigt var dirigeret somme til Frøslev og somme nord på.

Der blev holdt gammeldags appel på engen

Der blev holdt en gammeldags appel på engen. Der stod vi en hel formiddag, mens der blev talt op og kontrolleret, talt igen og kontrolleret igen, og så skulle det være i orden.

Da forestillingen gentog sig næste formiddag, stemte tallet alligevel ikke. Der var mange flere end i går. „Gabet“ blev ildevarslende ekstra sammenbidt. Om igen. Der blev talt på engen, stuevagterne, køkkenpersonale, syge på revieret. Det passede stadig ikke. Det var nemlig nordmændene, der begyndte at komme „hjem“ igen efter deres udflugter i oplandet. Jeg så selv en aften to, der frejdigt kom marcherende ad vejen og ville ind ad porten. De blev ubarmhertigt afvist af vagten. Der hjalp ingen snak eller forklaring. „Verboten!“ De måtte pænt om til haven og kravle igennem tjørnehækken for at komme ind i koncentrationslejren og finde deres natteleje. Da jeg de følgende dage blev „talt“ i køkkenet, ved jeg ikke, om tallet blev det samme to dage i træk, men jeg tvivler.

Den svenske officer, Åke Svensson,

**A/S ØXENBJERG
DAMPMØLLE**
SVENDBORG

ENTREPRENØRFIRMA
CARL NIELSEN A/S
ODENSE

SMITH & CO.
ISENKRAM EN GROS A/S
ODENSE

ETHEL JOHANSEN
REKLAMEBUREAU
ODENSE

THY FARVELAGER
KOLDBY PR. HØRDUM

REGNSKABSKONTORET
v/ Finn Bork Holten
HURUP — THY

FABRIKEN „HUMA“
HURUP — THY

**ODGAARD NIELSENS
MASKINSNEDKERI**
HURUP — THY

A/S MOGENSEN ERIKSEN
Fiskeexport
Thisted

THYLANDS BANK
AKTIESELSKAB
HURUP — THY

N. K. PEDERSEN
SKOTØJSFABRIK
HURUP — THY

P. A. ANDERSEN A/S
AUT. G.M. FORHANDLER
HURUP — THY

J. KLOSTER LARSEN
BRUND MØLLE — THY

DRAGSBÆK MALTFABRIK
THISTED

THISTED MOTOR COMPAGNI A/S

JYDSK BOGIMPORT
PREBEN HANSEN
THISTED

A/S ALBERT S. BORNERUP
Papir en gros
Thisted

SVEND ODGAARD
Glargester
Thisted

C. SØNDERGAARD
Papir en gros
Thisted

DE RIGTIGE MØBLER
— DE RIGTIGE PRISER
FRØKJÆR KNUDSENS
MØBELHANDEL
ASYLGADE 9 THISTED

AAGE JENSEN
Rådg. civilingeniør
Thisted

KNUDS HERREMAGASIN
THISTED

HOSTRUP TEGLVÆRK
HOBRO

AKTIESELSKABET
BANKEN FOR HOBRO
OG OMEGN

A/S BJERREGAARD, NOE & CO.
Aut. General Motors forhandler
Hobro

SPARE- OG LANEKASSEN
FOR HOBRO OG OMEGN

som førte vor kolonne, havde sagt ved ankomsten: „Vi kommer snart efter jer igen.“ Da det også forløb, at for mange afhop mulig kunne bringe hele Bernadotte-aktionen i fare, lagde det en dæmper på alle, så jeg tror, at tallene i stedet for at formindskes snarere har været stigen-

de. Efter 6 dages forløb kom busserne igen, og alle fik travlt med at pakke. Men så viste det sig, at ikke alle skulle med. Kraghs navn blev råbt op, mit derimod ikke. Skulle vi virkelig skilles nu. Nej, ikke tale om. Først fik jeg Peter Marcussen (Det unge Grænseværn) til på kontoret at vise mig listerne. Jo, Kragh skulle rejse, jeg blive. Så gik der nogle ti-

mer, i hvilke jeg forgæves forsøgte blandt de udtagne at finde en, der ville bytte identitet med mig, så da ordren kom til at stige på busserne, var jeg lige vidt. Jeg vidste da ikke bedre end at sætte mig ind ved siden af Kragh. Inden afgang blev vognens indhold af en anden kammerat — en adjunkt fra Horsens — krydset af på hans liste. Der stod mit navn naturligvis ikke, men da jeg bedyrede, at jeg lige på kontoret havde set mit navn på listen (den gale), gav han tilsidst op og sagde, at så måtte hans være forkert. Og så begyndte endelig vor tredie lange tur med „de hvide busser“. Denne gang med Sverige som direkte mål.

O. I. LETH.

ne omsider fortsætte rejsen til København.

Alt dette fortalte jeg nu til gengæld den danske læge. Thi, hvis det forholdt sig således, at jeg havde reddet hans liv, takket være et rent lykketræf, som havde givet mig mulighed derfor, så var det lige så sikkert, at denne handling på en måde havde frelst mit eget liv! Vi befandt os jo dengang endnu midt i krigen og midt på en krigsskueplads. Hvis min maskine var startet til den fastsatte tid, ville den efter al sandsynlighed være blevet skudt ned af de allierede flyvere, som dengang var på vej til flyvepladsen for at bombardere den. Det var ganske vist en dansk maskine, men den havde intet tegn, der angav, at den ikke var en militærmaskine. Og nu, et år efter dette mærkelige sammentræf af omstændigheder oplevede jeg dette møde med den danske læge, den anden person i dramaet. Selv vil jeg altid betragte dette som et bevis på, at hvad man gør for at frelse eller hjælpe andre i virkeligheden er mindst lige så gavnligt for en selv — ja endogså er i stand til at frelse ens eget liv.

— — —

Det kan tilføjes, at den læge, Folke Bernadotte fortæller om, var dr. med. H. Lorenzen, Bov.

Dr. Lorenzen har tidligere her i Pigtraad i en artikel beskrevet det dramatiske arbejde med at hente danske fanger hjem fra Tyskland.

RYVANGEN DEN 4. MAJ

Den højtidelighed, som Kammeraternes Hjælpefond havde tilrettelagt i Ryvangen den 4. maj, blev af en egen stilfærdig skønhed.

De mange lys overalt tryllebandt de tusinder, der i aftenens løb fandt vej ud til Danmarks mindehave. Ud på aftenen vandrede en gruppe børn rundt med blomsterkurve og lagde en buket på hver enkelt grav. De var alle børn af danske k-z-lejrfanger.

BELØNNET AF SKÆBNE

Folke Bernadotte fortæller i sin bog: **MENNESKER JEG MØDTE** denne interessante 5.-maj-oplevelse ved den danske grænse:

Det var den 5. maj, etårsdagen for Danmarks befrielse. Jeg sad i en bus på vej fra en banket, der var arrangeret af forhenværende danske fanger fra koncentrationslejrene, og var nu på vej til festen på Christiansborg for det danske kongepar. Ved siden af mig sad en lille mand, enkelt klædt, ligefrem og beskeden i sit væsen.

Da han nævnede sit navn, huskede jeg pludselig episoden. Det var den 24. april 1945, og jeg var i flyvende fart på vej hjem til Sverige for at overbringe vor regering Himmlers bøn om, at den ville optræde som mægler ved kapitulationen på vestfronten. Jeg var i bil nået til en flyveplads i nærheden af den tysk-danske grænse, hvor en maskine ventede mig. Man vil forså, at jeg havde travlt, men da jeg steg ud af bilen, modtog jeg telefonisk besked om, at jeg ikke måtte fortsætte rejsen, førend en af de svenske Røde Kors-officerer havde fået mig i tale. Jeg var meget utålmodig over forsinkelsen, men ven-

tede naturligvis. Så indfandt han sig omsider.

Anledningen til forsinkelsen var den, at en dansk læge, der arbejdede i fællesskab med os på at befri skandinaverne fra de tyske koncentrationslejre, samme dag var blevet anholdt af Gestapo her ved grænsen. Hans skæbne kunne betragtes som sikker, hvis jeg ikke var i stand til at udrette noget. Jeg intervererede omgående og med det forønskede resultat hos den højtstående tyske officer, som havde ledsaget mig til flyvepladsen, og kunne endelig sætte mig i maskinen for at flyve til København. Men lige i det øjeblik, vi skulle til at starte, lød sirenerne. Vi så allerede en sværm allierede flyvemaskiner, der satte kursen mod os, hvorfor vi straks sprang ud af maskinen og søgte dækning i en grøft, medens de angribende maskiner drønede for afsted en halv snes meter over vore hoveder med bomberne i fuld virksomhed. Efter en times tids forløb var angrebet forbi, og jeg kun-

G. FALBE-HANSEN A/S RANDERS
CHR. BIRK URMAGER RANDERS
DANSIN Aktieselskabet DANSK SERIE INDUSTRI LANGAA
Aktieselskabet RANDERS ASFALT- OG TJÆREFABRIK RANDERS
NIELS BACH Kristrupvej 28 Randers
V. MOESGAARD NIELSEN Aut. elektroinstallatør RANDERS
A/S KJELDEN & LARSEN Automobilforretning Randers
LAKSØ RANDERS AUTOMOBIL- OG CYKLELAKERI
W. MØLLER HANSEN Statsaut. revisor Nykøbing Mors

AKTIESELSKABET BLAAKILDE MØLLES FABRIKKER HOBRO	
VILH. NELLEMANN A/S AUTOMOBILFORRETNING I RANDERS	
AARHUS STEVEDORE CO.	
AKTIESELSKABET KORN- OG FODERSTOFKOMPAGNIET AARHUS	
M. SIESING DANSGADE 11 — AARHUS	
KJÆHR & TRILLINGSGAARD A/S ESBJERG — AARHUS	
A/S MAGDALENEMØLLENS BRØDFABRIK SKANDERBORGVÆNGET 109 AARHUS	
DET DANSKE TRÆLASTKOMPAGNI AKTIESELSKAB AARHUS	
PÅ GENSYN HOS BAJSEN RYESGADE 4-6 — ARHUS	A/S F. Bülow & Co.s Eftf. ARHUS
ARHUS MOTOR KOMPAGNI A/S	JOHS. JEREMIASSEN MALERMESTER Nørreport 16 Århus
AAGE HEIDEMANN Spanien 61 Århus	JOHAN & AXEL HORNBECH A/S Hadsund
PETEREN OG WINTHER v/o PETERSEN Mejlgade 55. Århus	

Nazi-officerer tvang konerne til at skyde deres mænd

En by og dens skæbne

Martyrbyen Lidice markeres ved et skilt og et uhøvlet kors.

De skal skyde Deres mand! Tag nu godt sigte, sagde de tyske nazi-officerer. Jeg nægtede at adlyde ordren, og tyskerne måtte selv foretage mordet, fordi jeg mistede bevidstheden efter at være blevet brændt i ryggen med en rødglødende tang.

Således beskriver den tjekkoslovakiske kvinde Kavoc Tevac de frygteligste minutter i sit liv, skriver Max Bendixen i „Aarhus Stiftstidende“. Hun er i dag 50 år, men vidste man det ikke, ville man gætte på 70 år. Så hårdt har de umenneskelige lidelser taget på hende.

På én dag — den 10. juni 1942 — blev den lille hyggelige landsby Lidice udsløjet. På én dag dræbte nazisterne samtlige byens mænd og drenge over 14 år — 192 ialt. På én dag blev 105 mindrearige børn forældreløse, idet de blev deporteret til en række tyske byer.

Enkerne mødes i kirken tre gange om ugen.

I dag — 17 år efter — er Lidice genopstået. 45 enker blandt de 196 kvinder, der blev ført til koncentrationslejren Ravensbrück, er vendt tilbage og bor i moderne villaer, som

de har fået foræret ved hjælp af penge, indsamlet i alverdens lande.

Disse enker mødes tre gange om ugen i byens kirke, og de beder først og fremmest i håb om at gense deres børn.

Det fortælles, at det var en kniv, der afgjorde Lidices skæbne. Efter mordet på den tyske rigsprotektor Heydrich i Prag besluttede nazisterne som hævn at udsløje en tjekkoslovakisk landsby. Løddet traf Lidice ved, at en officer kastede sin kniv mod landkortet. Knivens spids borede sig ned i nærheden af Lidice, og dermed var byens og dens indbyggeres skæbne besejlet.

Selv om Lidice lå kun godt 20 kilometer vest for Prag, havde den ikke mærket meget til krigen, men med ét blev den næsten ukendte landsby samtale-emne over hele verden. I radioen lød navnet Lidice, men på det tidspunkt eksisterede byen ikke mere.

— Da tyskerne kom på besøg den skæbnesvangre dag, troede vi, at de ville købe mad, fortæller Kavoc Tevac. Vi kom snart på andre tanker. Som sindssyge fo'r de skrigende ind i vore huse og slæbte os til byens torv. Her oplyste en officer, hvad han

og hans landsmænd havde i sinde. Vore børn — selv ganske små babyer — blev ført til skolens gymnastiksal, medens alle vi voksne blev anbragt i en stor lade.

Hun venter stadig på sit yngste barn.

Hvad tyskerne foretog sig, vil man næppe tro uden at have overværet begivenhederne. Sammen med fire andre kvinder blev jeg valgt ud af flokken. Vi fik ordre til at udpege vore mænd og skyde dem. Det nægtede vi alle. For at ændre vor mening begyndte de at anvende tortur.

Heldigvis mistede jeg bevidstheden, men jeg fik siden at vide, at tre af kvinderne blev mordere ved tvang og tortur. To af disse kvinder begik selvmord, men forinden lykkedes det til lige den ene at skyde en af tyskerne.

Jeg kom først til mig selv den næste dag undervejs til koncentrationslejren Ravensbrück, og på denne tur fortalte min veninde mig enkelthederne af tyskernes hævnakt.

Mændene og drengene blev skudt ved laden.

De fleste af landsbyens mænd og store drenge var blevet skudt ved laden i Lidice. Resten var blevet indespærret i byens kirke, som blev overhældt med benzin og antændt, så den nedbrændte.

For at fjerne de sidste spor udplyndrede tyskerne byen, afbrændte husene og sprængte de sidste ruiner bort.

Fru Tevac havde to børn i 1942. Den ene var en dreng på 15 år, og han blev skudt. Den anden — en lille pige — var 7 år, da hun blev ført bort. Håbet om at gense datteren lever endnu, men det er naturligvis ikke stort.

På en masse-kirkegård er samtlige de myrdedes navne indtegnet på smukke marmor-stene, på en skråning findes en sort mindetavle og et stort, uhøvlet trækors, og desuden er der bygget et minde-museum. Her opbevares to nøgler, resterne af en dukke og et lille billede, som var de eneste genstande, der blev fundet på tomten efter udåden.

SVEND ANDERSEN Møbler Søndergade 5 Horsens
Aktieselskabet BRDR. MICHAELSEN Hedensted
HANSENS HOTEL VEJEN
VEJLE ANDELSMEJERI OG FLØDEIS FABRIK
N. REINHOLDT LUNDERSKOV
D. A. K. A. LUNDERSKOV
DANSK KAFFERISTERI Aktieselskab Kolding
DE FORENEDE ISVÆRKER A/S Esbjerg
COLORLUX Neoneffekt Patent A P. Skramsgade 9 Esbjerg

HEDE NIELSENS FABRIKER A/S HORSENS	
A/S VEJLE MÆLKEKOMPAGNI	
FREDERICIA BYES OG OMEGNS SPARE- OG LAANEKASSE	
DEN DANSKE LANDMANDSBANK AKTIESELSKAB FREDERICIA AFDELING	
OSCAR CHRISTENSEN A/S KOLDING	
BRØRUP SPAREKASSE	
I/S ELEKTROGENO KOLDING	
A/S ESBJERG JERN- OG STAALFORRETNING	
THE BORDEN COMPANY A/S ESBJERG	
CARL LASSENS EFTF. SPEDITION ESBJERG	
K. DIDERIKSEN SPEDITION — STEVEDORING ESBJERG	
AGRICOLD ESBJERG	Aktieselskabet C. J. CHRISTENSENS PAPIRHANDEL Esbjerg

TAK

Min hjerteligste tak til alle de kammerater og institutioner, der ved breve, telegrammer og gaver glædede mig på min 60 års fødselsdag.

HENNING KORNBECK.

Ny udsendelses-dato

For fremtiden udkommer vort blad den 20. i måneden

I de sidste år er „Pigtraad“ udkommet den 25. i måneden. For fremtiden rykkes datoen frem til den 20.

Der ligger fra bestyrelsens side kun det ønske, at bladet skal udkomme regelmæssigt, så man kan indstille sig på at vente det en bestemt dato.

Nogle vil måske synes, at det så var bedre at ændre til den 1. i måneden, men her gør det sig gældende, at postvæsenets bladafdeling på det tidspunkt er overbebyrdet med distribuering af blade, og at man derfor opnår en bedre betjening ved at rykke væk fra den 1. i måneden.

Med henblik på vore store dage er den nye udsendelsesdato en ganske praktisk dag.

4. majnummeret kommer således 20. april, og skulle der være eet og andet, vi ikke når at få med, kan det rettes op den 20. maj.

Med henblik på 29. august og 9. april samt julen er den 20. også en god dag.

50 KM PÅ FALSTER OPLYST MED FAKLER

Lysfest i Haderslev

I en artikel om 4. maj-dagen skriver Dagens Nyheder bl. a.:

Lys-skikkens baggrund fortjener at nævnes i forbindelse med en 4. maj. For man kunne i aftes observere, at mange purunge, der er vokset op i efterkrigstidens, ikke rigtig fatter meningen og med nogen undren så på de mange lys. Til dem skal det siges, at der var en tid, da lys var bandlyst i Danmark! Og at det er vel værd at tænde lys for at se på dem og gøre sig klart, hvad det vil sige at leve frit.

Videre hedder det:

Rundt om frihedsmuseet ved Langelinie var der tændt fakler hele aftenen, og museet holdtes åbent. Også

bymuseet på Vesterbrogade havde fulgt 4. maj skikken og havde lys i alle vinduer. På Frederiksberg afsløredes af Frihedsfondens forretningsfører Th. Dige en mindeplade, der i dagens anledning var blevet opsat ved den eg, som i 1957 plantedes til minde om befrielsen. Desuden var der festligheder på frihedskollegierne og i mange private hjem, hvor gamle modstandsfolk sætter en særlig ære i at fejre dagen.

Ud over landet holdtes lignende festligheder, så mange, at det vil føre for vidt at opregne dem alle. En af dem fik mange mennesker via fjernsynet lejlighed til at følge. Det var den berømte lysfest i Haderslev, der gentages hvert år den 4. maj. Der talte den amerikanske ambassadør Val Peterson og biskop Frode Beyer.

Det skal endelig også nævnes, at hjemmeværnet på Falster havde fundet en særpræget måde at højtideligholde 4. maj-dagen på. Man holdt i aftes monstring og lysfest ved at lade hjemmeværn og lotter stille op med 50 meters afstand mellem hver på hele vejen fra Gedser til Storstrømsbroen.

Årsskrift fra 4. maj-kollegiet i Aalborg

4. maj-kollegiet i Aalborg har udsendt en smuk årsberetning. Foruden nyhedsstoffet indeholder årsskriftet en interessant artikel af Poul J. Svanholm om „Ungdommens uddannelsesfond“.

Kollegiet har i det forløbne år indviet 4 nye værelser, der er indrettet i tagetagen.

4. maj-kollegiet i Horsens forbedrer lokalerne

4. maj-kollegiet i Horsens har indviet den nye dagligstue i tagetagen og det flygel, som er skænket kollegiet af overskuddet fra frihedssangen. Dagligstuen, der skal fungere som samlingsrum for de unge kollegianere, er blevet til for midler, skænket af frihedsfonden og byens pengeinstitutter. Den er indrettet samtidig med, at tagstenene udskiftedes.

4. maj-kollegiet var det første frihedskollegium, det lykkedes at rejse her i landet.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen til de syge.

Mærkaterne fra Kammeraternes Hjælpefond kan fås gennem kontoret, St. Kanikestræde 10, K.

Giro 780.

Dagbogsblade

7/4.

Halfdan Lefèvre ledende senior.

Overlæge, dr. med. Halfdan Lefèvre bliver ledende senior i Studenterforeningen ved valget i denne måned.

Halfdan Lefèvre har et ualmindeligt fint navn såvel blandt fagfæller som i den store offentlighed. Han deltog aktivt i frihedskampen, var medlem af Frit Danmarks hovedledelse 1946—48 og er medlem af præsidiat for frihedskampens veteraner siden 1958. Lefèvre var læge ved Dansk Røde Kors' ambulance i Finland 1939—40 og med Røde Kors i Ungarn under oprøret i efteråret 1956.

17/4.

Overskuddet til k-z-fangerne?

En deputation fra tidligere k-z-fangers forening har haft foretræde for udvalget om krigsforsikringsoverskuddet. Man ønsker andel i overskuddet.

Det er sandsynligt, de optages på den nye fordelingsplan, som dog stadig vil forudsætte, at en væsentlig del af overskuddet afsættes til nordiske fonds.

17/4.

Stadfæstet af Højesteret

Højesteret afsagde i går dom i den omtalte sag, som justitsministeriet havde apelleret, efter at landsretten havde bestemt, at afskedigelsen af en kriminaloverbetjent i fremmedpolitiet var uberettiget. Højesteret gav ministeriet medhold.

Som bekendt blev han først suspenderet og senere afskediget efter en episode i en svensk sovevogn, hvor politimanden kom i skænderi med konduktøren og en svensk rejsende. Han påberåbte sig, at episoden skyldtes svigtende selvkontrol og neurose, som han havde pådraget sig under ophold i tysk kz-lejr. I den anledning blev lægeerklæringer fremlagt under sagen.

ESBJERG BANK

Aktieselskab

VALSEMØLLEN

Aktieselskab
Esbjerg

EUROPA A/S

Fiskeexport
Esbjerg

A/S BRDR. NISSEN

ESBJERG

OSCAR WILHELMSSEN

ESBJERG

B. LETH PEDERSEN

Civilingeniør
Borgergade 31 Esbjerg

CLAUS SØRENSEN

Adgangsvejen Esbjerg

ESBJERG TOVVÆRKSFABRIK A/S

ESBJERG

Dagbladet **VESTKYSTEN**

BRØDRENE LEERVAD

AUTORISERET ELEKTRO INSTALLATØR
NORGESGADE 41 ESBJERG

O. BERTELSEN

RADIO ☆ SENDERE ☆ EKKOLOD
NYHAVNSGADE 25 ESBJERG

FÆLLESFORENINGEN

**FOR DANMARKS BRUGSFORENINGER
CIGAR- & TOBAKSFABRIKER**

ESBJERG

**T. LAURITZEN's EFTF.
MÆGLERFORRETNING**

HAVNEGADE 61 - TELF. 3 & 3005 - ESBJERG

J. ANDERSKOUV OG A. T. THOMSEN

RADGIV. INGENIØRER
ESBJERG

ESBJERG TRAWLBINDERI A/S

NY HAVN — ESBJERG

**INGEMANN JØRGENSEN & CO.
FISKEEXPORT & FILETFABRIK
ESBJERG**

ALFRED KRABBENHØFT A/S

STRANDBY KIRKEVEJ 303 ESBJERG

Højesteret omstødte landsrettens dom og udtaler i præmisserne, at det ved lægeerklæringerne ikke findes godtgjort, at kriminaloverbetjenten under episoden, der gav anledning til afskedigelsen, var utilregnelig. De udviste forhold var forseelser, som under hensyn til hans tidligere disciplinærsager gjorde ham uskikket til at forblive i tjenesten.

Den tidligere politimand skal i sagsomkostninger for begge retter betale 2500 kr.

22/4.

Pension til Waffen SS?

Veteranerne fra Hitlers elitetropper, Waffen SS, har offentliggjort en resolution, hvori de kræver pension for officerer af linien og soldater fra Waffen SS på linie med de pensioner, der for flere år siden er bevilget tidligere soldater i den øvrige tyske hær. De hævder, at det er en uretfærdighed, at ca. 1500 tidligere SS'ere ikke får pension, og fremhæver øvrigt, at 360.000 af de 900.000 soldater i Waffen SS, der blev sendt til kamp, faldt.

23/4.

Ingen pension til straffede hjemmetyskere i Nordslesvig

Efter hvad „Der Nordschleswiger“ har fået bekræftet ved henvendelse til det danske finansministerium, har folketingets finansudvalg på ny afvist finansminister Viggo Kampmanns forslag om at genoptage udbetalingen af fuld pension til en række tjenestemænd, som efter krigen dømedes for „national optræden“.

For fire år siden fik flere løsladte tjenestemænd, der var gamle og arbejdsudygtige, ved særbevilling igen tilkendt deres normale pensionsrettigheder. Men finansudvalget har på sit sidste møde ikke kunnet beslutte sig til at følge denne linie ved behandlingen af 18 ny andrager. Ligeledes har udvalget afvist at yde otte straffede medlemmer af det tyske mindretal i Nordslesvig en tilsvarende økonomisk rehabilitering, hedder det i skriftet „Nordisk Kontakt“.

I alt stræber „Bund deutscher Nordschleswiger“ efter at sikre 74 tidligere hjemmetyske lærere, stats- og kommunaltjenestemænd de pensionsrettigheder, som de mistede ved dom efter 1945 som følge af illoyal optræden over for den danske stat under krigen.

25/4.

Anne Franks by

Modtageren af sidste års Nobel-fredspris, den katolske præst Dominique Pire, afslørede i aften, at grundstenen til hans nye europæiske flygtningelandsby vil blive lagt ved Wuppertal i Vesttyskland den 31. maj.

Grundstensnedlæggelsen vil blive overværet af den hollandske købmand Frank, den lille jødepige Anne Franks fader. Den nye flygtningelandsby får navnet „Anne Frank“. Foruden at sætte sine Nobel-

penge i byen har fader Pire modtaget store bidrag til opførelsen fra de franske frihedskæmperorganisationer og fra vesttyske veteranforbund.

6/5.

Bestyrelsen for Københavns kommunes fond til minde om Danmarks befrielse, hvis renter anvendes til børne- og ungdomsarbejde, uddelte i går 37.600 kr. til 21 institutioner og legatportioner til 28 personer under 25 år til hjælp ved uddannelse.

13/5.

Embeder og pension til eks-nazister

Tidligere nazister, der er kendt „alvorligt skyldige“ ved afnazificeringsdomstolene, skal nu atter kunne få embedsmændspension.

Tidligere nazister, der er kendt „belastet“ skal desuden kunne udnævnes til embedsmænd igen.

Loven skal betegne afslutningen på afnazificeringen og hedder „Lov om afslutning af den politiske befrielse“.

Dachau-Klubben

Skovtur i vente

Dachau-Klubben er ved at planlægge den årlige skovtur. Den arrangeres en lørdag i slutningen af juni måned.

☆

Den 4. maj foretog klubben blomsternedlæggelse på alle kammeraternes grave, ved mindetavler og ved mindeplader.

Befrielsen til minde.

Onsdag den 29. april samledes Dachau-Klubbens medlemmer ved mindesmærket for den ukendte k-z-lejrfange ved Helligåndskirken.

Formanden, kørelærer Svend Busk indledte og oplyste, at man agtede hvert år at samles på denne dag for at mindes lejrens befrielse. På samme dag samles fangekammerater ud over Europa fra 23 andre nationer. På denne dag vil vi manifestere vort sammenhold over landegrænserne.

Sognepræst Kai Lænholm, der selv er tidligere fange fra Dachau, fik derefter ordet og sagde bl. a.:

DACHAU — ordet vækker tunge

minder hos en del danske. Ca. 150 var vi vel dernede og led sammen med lejrens øvrige ca. 20.000 fanger ondt på forskellig måde. 23/3 1945 forlod vi danske og norske fanger, knapt 500 ialt, lejren, reddet bort derfra af Bernadotte-aktionen. Tusinder af vore kammerater fra de andre nationer måtte blive tilbage, men den 29. april blev de befriet af de allierede styrker.

Tunge minder! Minder om kulde og sygdomme, ikke så meget om sult, fordi Røde Kors i Danmark sendte os fødevarer. Men minder også om mørke i mange sind, fordi håbløshed tog dem fangne.

Eet lyste op for os, og vil altid gøre det, når tankerne går til månederne dernede: kammeratskabet, fællesskabet. Videre blev også tanken om Gud mere levende og virkelig for slet ikke så få.

Nogle af vore kammerater måtte blive dernede. Sygdomme blev for stærke, kræfterne blev for små. En aften som denne tænker vi allermost på dem og deres fuldtonevise indsats. „Storre kærlighed har ingen end den at sætte livet til for sine venner“ (Johs. 15, 13). Selv om en del af os og vore øvrige kammerater ikke slap uden at blive mærket for livet og måske til døden, så er vore tanker dog mest hos de kammerater, som satte livet til, og hos deres pårørende, som måtte ofre noget af det kæreste, de ejede.

Kammerater! Vore sind bliver aldrig fri for de tunge minder fra Dachau — men heller ikke fri for stærke minder om varmende kærlighed, om lysende offer. I mindet om vore døde kammerater vil vi, der lever, prøve på i en verden, som ofte ligger under for kulde og fjenskab, at holde ilden i menneskeheden og kærlighedens flammer vedlige.

Lad de tanker være i vore sind nu, hvor vi i et øjeblik stilhed mindes dem, hvem friheden ikke nåede!

Kransenedlæggelsen blev foretaget af Dilling. Aftenens skønhed blev stærkt fremhævet af flammeskæret fra offerskålen i trefolden. Aftenen sluttede med et samvær i Kvindernes Bygning.

H. P. THERKELSEN A/SINTERNATIONALE
TRANSPORTER
KRUSAATelefon 71454* - Telex 3313
Telegr.adr.: INTERNATIODaglige forbindelser til og fra
det sydlige udland. Vi vil derfor
altid kunne give Dem fordel-
agtige fragtrater**HUSTØMRERNES
ANDELSSELSKAB**
ESBJERG**ANDERS LARSEN & SØN**
Aut. elektroinstallatør
Kongensgade 11 Esbjerg**„CERES“ A/S**
AABENRAA**SIMON MADSEN**
RØNNE**BORNHOLMS
SPARE- og LAANEKASSE**
RØNNE**WILLY LINDBERG**
EL-INSTALLATØR
St. Torvegade 41 Rønne**M. SCHAUMANN'S KLÆDEFABRIK**v/ M. & K. SCHAUMANN
HADERSLEV**ARBEJDERNES BRØDFABRIK A/S**
HADERSLEV**CHRISTIAN PETER BARSØE A/S**
AABENRAA**AABENRAA AUTOMOBILSELSKAB A/S****AKTIESELSKABET
DAMPSKIBSELSKAB PÅ BORNHOLM
AF 1866****HANDELSBANKEN I RØNNE**
FILIAL AF AKTIESELSKABET KJØBENHAVN HANDELSBANK**BOLETTE — RØNNE**Aktieselskabet
DANSK DAMMANN ASFALT
Rønne Bornholm**MOTOR-CENTRET**
Aut. FIAT forhandler
St. Torvegade 49 Rønne**B. M. M. F.
BORHOLMS
MEJERIMASKINFORRETNING**
Knudsvej 4 Rønne**EJNER JENSEN**
Herreekviperingshandler
Nexø**J. S. KJÆRGAARD**
Manufakturhandler
Nexø**RØ BRUGSFORENING**
BORNHOLM**RØ SAVVÆRK**
BORNHOLM**N. K. JENSEN**
Revisionsfirma Rønne**HANS CHR. PIHL**
Bagermester
Svaneke Bornholm**POUL ANDERSEN**
AAKIRKEBY**A/S SVANEKE BANK**

Velbesøgt teateraften

I den store sal i Borgernes Hus samledes medlemmer med gæster til en stort anlagt aften lørdag den 2. maj.

Amatørscenen Parcifal opførte det engelske skuespil: „Familiens hvide får“ iscenesat af skuespiller ved Det kgl. Teater Künow.

Den udmærkede fremførelse høstede stærkt bifald. Aftenen gav et pænt overskud til sit formål, nemlig at være med til at rejse et monument i k-z-lejren Dachau.

Gestapofangerne

Landsstævne i Randers

Foreningen Gestapofangerne holder landsstævne i Randers den 30. og 31. maj. Vi bragte en udførlig omtale af det omfattende program i sidste nummer af vort blad.

Til stævnet er indbudt medlemmerne af Griniklubben.

Frihedstrangen bor dybt i vore sind

Kai Lænkholms tale ved den ukendte k-z-fanges mindesmærke på Strøget.

4. maj om aftenen brændte ilden i offerskålen på mindesmærket for den ukendte k-z-lejrfange.

Hovedtalen holdtes af sognepræst Kai Lænkholm (tidl. Dachau og Neuengamme).

Han sagde:

4. maj.

Naturligt for mange her at fejre 4. maj, fejre den som en lysets og en livets dag. Efter 5 lange års vintermørke - i hvert tilfælde som helhed taget - kom forårets lys og spirende kræfter påny til fri udfoldelse hin 4. maj 1945. De af os her, som er over en 30—35 år, husker aftenen tydeligere måske end nogen anden aften i vort liv. Fordi det, som vi i nogle uger havde været klar over ville ske, nu blev virkelighed. Voldsmagten, som en overgang forekom mange danske at sid-

de så fast i den danske gangers saddel, at den altid ville blive her, blev dog nu kastet af. Alle vi, som ikke blot havde ment, men ligefrem vist, at voldsherredømme kun varer en tid, også vi åndede lettet op: vi havde haft ret i vor mening og den indsats, som flød deraf. Nu kom den fagre tid, vi ventede så længe. Derfor jubede vi, derfor jubede den største del af det danske folk; det broderskab, som gennem krigsårene voksede sig stærkere og stærkere, gav sig på gader og stræder, i slot og i hytte de hjerteligste og lykkeligste udslag. Vi tændte lys i vore hjem og deres vinduer, som der var blevet lys i vore hjerter og sind. Og i mindet herom tænder vi stadig lys. Lysene skal som altid fortælle os, at ligesom lysets flamme fortærer sig selv og kun derved kan sprede lys og varme, således er det også med

mennesket: kun ved at det ofrer sig selv, kan det sprede *det* lys og *den* varme, som bliver til gavn, ja til liv for andre.

4. maj — netop her.

Netop derfor er der særlig grund til, at vi samles på denne plet. Der brænder en flamme iblandt os, som vidner om indsats, som vidner om offer. Vi står ved mindesmærket for den ukendte koncentrationslejrfange, og vi har tændt en ild til minde om ham og hans titusinder, ja millioner af kammerater, som efter lidelser og savn fulgte naturens orden, at død jævnlige må til, for at liv kan spire frem. Gennem deres død er der forhåbentlig sæt en sæd i alle frihedselskende mennesker, en sæd, som kan bære frugt ind i kommende generationer.

Den ukendte! Ja, hvor var vi ukendte,

Mindestøtten ved Helligåndskirken var samlingsstedet for 4.-maj-højtideligheden. Ilden blafrede i offerskålen, sognepræst Lænkholm talte, og hjemmerværnet dannede den dekorative baggrund.

vi tusinder, som gik dernede i de tyske koncentrationslejre. Vi var numre, som forsvandt i andre numres næsten tallose skarer. Ukendt var vor gerning, ukendt var vor personlighed, som man på alle måder søgte at udlette. Men gennem al vor undertrykkelse, gennem al vor lidelse, voksede der en menneskelighedens styrke frem, som gav os kraft i dagliglivets megen svaghed, som fortalte os, at fra krematorieovnenes aske ville fugl Fønix rejse sig påny — og fugl Fønix var det fribårne menneske, som nok kunne knuges, men ikke kunne knuses; fugl Fønix var *et* levende menneske, som vidste, at had avler ødelæggelse, men kærlighed avler liv.

Så véd da dette slægtled, at ét af livets største goder er *frihed*, véd, at til menneskeværdige kår hører den personlige frihed på alle livets områder, ikke tøjlesløshed, som kommer til at gå ud over andre, men den frie udfoldelse af de gode og sunde kræfter og instinkter, som bor i os mennesker, skabninger som vi er. Og dette slægtled har følt det som en *tvang* at kæmpe for denne frihed, selv om livet måtte gives som indsats. Vi mindes de stolte ord, som gamle biskop Thomas af Strengnäs skrev for mere end 5 århundreder siden:

Frihed er det bedste guld,
som sol bestråler over muld,
lad den dit smykke være!
Ja, dersom du dig selv har kær,
da hold den mer end livet værd,
thi frihed følger ære.

Frihed er det gyldne skjold
mod avind, list og overvold,
hvor retsind fører sværdet;
bag den kan fredens ranker gro,
men hvor den ej kan fæste bo,
må freden fly forfærdet.

Frihedstrangen bor dybt i vore sind. Ganske naturligt føler vi, at frie må vi være. Og ligeså naturligt må vi føle det på vort lands vegne: frit må *det* være. Vi vil opbyde vore kræfter til gavn ikke alene for os selv og for vore kære i snævrere forstand, men for alle vore landsmænd. Og det skal ikke alene være således, at vi i særlige festlige eller alvorlige situationer med glæde synger:

„medens vi med trofast sind
sætter al vor gerning ind,
Danmark på dit alter!“

Nej, i det daglige må netop dette være vort præg. Det kan der på en dag som denne, hvor vi også mindes et 10-års jubilæum, være grund til at tænke på. For er det ikke netop dette, der er en af linierne for hjemmefærdens tilblivelse og for hjemmefærdens tilværelse: at gøre en indsats i det daglige, for at være rede i de særlige stunder, som ingen af os ønsker ind over vort land, ind over verden, men som vi ud fra historiens tale og ud fra kendskab til visse uheldige sider i visse magtbetonede menneskers sind desværre må indstille os på kan komme. Vi må være rede til at stride for freden, om det bliver nødvendigt. Netop derved hædrer vi bedst vore døde.

4. maj — i dag og fremefter.

4. maj! 14 år er gået. Hvad er de gået med? At indfri vore ønsker og forhåb-

ninger hin 4. maj 1945? Vel ikke helt. Men 4. maj vil forny disse tanker i vore sind. — Vi var nogle hundrede, som 4. maj 1945 efter ophold først i tyske lejre, derefter nogle få uger i danske lejre, hin „første“ 4. maj under tysk bevogtning kom til Frihavnen for at blive ført over til Sverige. Det undgik vi lykkeligt — og oplevede 4. maj herhjemme. Vi kunne ligeså godt have været de ukendte fanger, som på denne aften mindes her. Derfor har vi vel særligt bevægede sind i denne stund. Men lad os alle have vore sind åbne og følsomme over for dem, der måtte blive dernede, og for alle deres kære, som nok også oplevede frihedens time hin 4. maj, men som alligevel gjorde det med en tyngde over sindet, fordi de mistede så meget. Vi mindes vore døde, vi har en tak i vore sind, vi vil ære dem i vort liv! Lad det være vort løfte denne aften.

Der var fællessang, og hjemmefærdens orkester i gala spillede.

Rundt omkring i Danmarks land tændtes lysene i vinduerne, og de ganske unge kappedes om at få flest mulige lys anbragt.